

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 31 maj 1919 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående befrielse för värnpliktiga av 1918 års klass från fullgörande av viss värnpliktstjänstgöring i fredstid m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Närvarande: herrar Åkerman, Wrangel, Widell, Pålsson, Gezelius, greve Spens, Jönsson i Revinge, Hansson i Stockholm, Söderhielm, Hederstierna, Lindley och Johanson i Gäre.

I en den 9 maj 1919 dagtecknad proposition, nr 401, vilken blivit hänvisad till förberedande behandling av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

angående befrielse för värnpliktiga av 1918 års klass från fullgörande av viss värnpliktstjänstgöring i fredstid m. m.

Häri genom förordnas som följer:

§ 1.

Värnpliktiga, tillhörande 1918 års klass, må, i den omfattning Konungen bestämmer, befrias från fullgörande av dem enligt § 27 mom. 1 eller 2 värnpliktslagen åliggande tjänstgöring i fredstid.

§ 2.

Uti § 26 mom. 2 och 3 värnpliktslagen föreskriven uttagning för utbildning till underbefäl eller fackmän skall icke äga rum bland värnpliktiga, tillhörande 1918 års klass.

§ 3.

Värnpliktiga, tillhörande 1916 års klass, må erhålla befrielse från fullgörande av dem under år 1919 åliggande repetitionsövning.

Från fullgörande av nämnda repetitionsövning må, i den omfattning Konungen bestämmer, uppskov beviljas värnpliktiga, tillhörande 1917 års klass.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Efter överenskommelse mellan stats- och första lagutskotten har berörda proposition ävensom vissa hithörande motioner hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och första lagutskott.

Motioner.

I sammanhang med propositionen har utskottet till behandling föreslått dels herr *Widells* och friherre *Flemings* i anledning av densamma i första kammaren väckta motion, nr 236, däri yrkats, att 1 § i den föreslagna lagen måtte erhålla följande lydelse:

§ 1.

Värnpliktiga, tillhörande 1918 års klass, vilka före den 1 april 1920 fullgjort minst tre månaders värnpliktstjänstgöring, må, i den omfattning Konungen bestämmer, befrias från fullgörande av återstående tjänstgöring, som enligt § 27 mom. 1 eller 2 värnpliktslagen skolas av dem fullgöras under åren 1918 och 1919;

dels ock följande före den kungl. propositionens avlämnande väckta motioner rörande tjänstgöringen för olika kategorier av värnpliktiga, vilka motioner här behandlats i vad de avse tjänstgöring för 1916, 1917 och 1918 års klasser, nämligen
inom första kammaren

nr 100 av herr *G. Rosén*, som hemställt, att riksdagen måtte besluta, att under år 1919 inga inkallelser av värnpliktiga eller landstormsmän till övningar av något slag må äga rum vid armén eller marinen utom i sådana fall, då så erfordras för bevakning o. d., samt

att därest för bifall härtill ändring i eller suspension av gällande lagar erfordras, beslut därom jämväl må fattas; samt

inom andra kammaren

nr 181 av herr *P. A. Hansson* i Stockholm m. fl., vilka hemställt, att riksdagen ville för sin del antaga följande förslag till lag om inställande av värnpliktigas övningar under åren 1919 och 1920:

Under åren 1919 och 1920 skall inkallelse av värnpliktiga för utbildning icke äga rum, därest ej Konungen finner särskilda förhållanden oundgängligen påkalla sådan inkallelse.

Utän hinder av vad sålunda stadgats må inkallelse av värnpliktige ske till det antal, som för vård av hästar och materiel eller för viss säkerhetstjänst vid marinen är oundgängligen nödvändigt;

nr 237 av herr *F. Hamrin*, som hemställt, att riksdagen måtte besluta, att under år 1919 inga inkallelser av värnpliktiga eller landstormsmän till övningar av något slag må äga rum vid armén eller marinen utom i sådana fall, då så erfordras för bevakning o. d., samt

att, därest för bifall härtill ändring i eller suspension av gällande lagar erfordras, beslut därom jämväl må fattas, samt

nr 263 av herr *I. Vennerström* m. fl., vilka bland annat hemställt, att riksdagen ville för sin del besluta att inställa alla militärövningar, som enligt lag skola påbörjas eller avslutas under 1919 eller 1920.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna.

Bestämmelserna rörande de värnpliktigas tjänstgöringsskyldighet i beväringen under fredstid återfinnas i § 27 mom. 1, 2 och 3 värnpliktslagen. Enligt bestämmelserna därstädes utgör tjänstgöringstiden för vapenföra värnpliktiga vid fotfolket 340 dagar, vid rytteriet, fält-, positions- och fästningsartilleriet, fästningsingenjör-, fältingenjör- och fälttelegraftrupperna 365 dagar, vid trängen och intendenturtrupperna 240 dagar samt vid marinen 360 eller i vissa fall 365 dagar. Vapenföra studenter och med dem likställda skola tjänstgöra om de tillhöra hären i sammanlagt 485 dagar och om de tillhöra marinen i sammanlagt 500 dagar.

För de icke vapenföra är tjänstgöringstiden i regel 240 dagar, dock att studenter och med dem likställda skola tjänstgöra 365 dagar.

Härtill kommer 15 — i vissa fall 25 dagars — reservtruppövning för de hären tilldelade vapenföra värnpliktiga.

Bortsett från reservtruppövningarna är tjänstgöringen, utom för de icke vapenföra, i regel uppdelad i en första tjänstgöring och en eller flera repetitionsövningar.

Värnpliktslagen innehåller bestämmelser ej blott om tjänstgöringstidens längd utan även om det eller de år, under vilka de olika vapenövningarna skola påbörjas, räknat från inskrivningsåret.

På grund av den under hösten 1918 härjande influensaepidemien beslöt emellertid den samma höst samlade urtima riksdagen ett sådant tillägg till § 27 mom. 4 av värnpliktslagen, att där sådant med hänsyn till utbruten farsot eller andra utomordentliga förhållanden prövades vara av nöden, Konungen skulle äga förordna, att tjänstgöring skulle taga sin början eller återstående del därav fullgöras å senare tid än i mom. 1, 2 och 3 föreskrevs. Lagändringen, som skulle vara av tillfällig karaktär och gälla till och med den 30 april 1919, har sedermera vid innevarande års riksdag erhållit förlängd giltighet till och med den 30 april 1920. Genom den framflyttning av inryckningstiden till första tjänstgöringen som med tillämpning av nyssberörda bestämmelser ägt rum för 1918 års klass har en avkortning av nämnda tjänstgöringstid visat sig erforderlig, därest man ej skall låta bevaringsrekrytskolan fortgå även under tiden för repetitionsövningarna eller inkalla ifrågavarande värnpliktiga till fullgörande av återstående del av första tjänstgöringen efter tiden för repetitionsövningarna eller eventuellt under påföljande år.

*Kungl. Maj:ts
förslag.*

Tjänstgöringsförhållandena för vapenföra värnpliktiga av 1918 års klass, tillhörande armén.
a) De för höstinryckning avsedda kontingenterna.

Vid lagförslagets anmälan i statsrådet anförde föredragande departementschefen följande angående de bestämmelser, som med stöd av värnpliktslagen och nyssnämnda särskilda lag träffats rörande tjänstgöringsförhållandena för armén tillhöriga vapenföra värnpliktiga av 1918 års klass:

»Enligt vapenövningstabellen för 1918—1919 skulle det stora flertalet av vapenföra värnpliktiga, tillhörande 1918 års klass, inrycka till första tjänstgöring den 29 oktober respektive den 2 november 1918.

Genom brev den 11 oktober 1918 förordnade emellertid Kungl. Maj:t, att första tjänstgöringen för ifrågavarande värnpliktiga i stället skulle taga sin början å dag före årets slut, varom beslut framdeles skulle meddelas. Dock skulle å de i vapenövningstabellen angivna tider till första tjänstgöring vid flertalet truppförband inrycka vissa kontingenter. För fyllande av dessa kontingenter skulle i första rummet uttagas de, som frivilligt anmälde sig, och skulle de övriga inkallas enligt de närmare bestämmelser, som meddelades av vederbörande arméfördelningschef jämlikt av arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse givna föreskrifter.

Vidare förordnade Kungl. Maj:t den 25 oktober 1918, att, utan hinder av de i omförmälda brev givna bestämmelser, vapenföra värnpliktiga, tillhörande årsklassen 1918, som frivilligt anmälde sig till inryckning till första tjänstgöring å i vapenövningstabellen angivna inryckningsdagar, skulle inkallas därtill, dock med villkor att den vid förläggningen disponibla luftkuben per man komme att uppgå till minst omkring 15 kubikmeter.

Sedermåra förordnade Kungl. Maj:t genom brev den 30 december 1918, att ytterligare kontingenter av ifrågavarande värnpliktiga skulle den 15 januari 1919 inrycka till tjänstgöring vid vissa truppförband; att dessa kontingenter, i den mån de icke avsåge återstoden av eller samtliga de respektive regementen tilldelade värnpliktiga, skulle uttagas enligt samma grunder, som i brevet av den 11 oktober 1918 angivits; samt att för övriga vapenföra värnpliktiga, vilka jämlikt vapenövningstabellen skolat inrycka till första tjänstgöring hösten 1918, denna tjänstgöring skulle tillsvidare uppskjutas till tidpunkt under våren 1919, varom beslut framdeles skulle meddelas.

Genom nyssnämnda brev den 30 december 1918 ävensom genom brev den 4 januari 1919 förordnade Kungl. Maj:t vidare, att, utan hinder av förenämnda bestämmelser, de vapenföra värnpliktiga av 1918 års klass, vilka frivilligt anmälde sig till inryckning den 15 januari 1919, skulle inkallas härtill, dock med iakttagande av förut omförmälda villkor angående luftkuben vid förläggningen.

De från inskrivningsområden å fastlandet för utbildning vid Gottlands infanteriregemente särskilt uttagna vapenföra värnpliktiga av 1918 års klass skulle enligt vapenövningstabellen inrycka till tjänstgöring den 10 februari 1919. Genom beslut den 30 december 1918 förordnade Kungl. Maj:t, att denna tjänstgöring skulle uppskjutas tillsvidare till tidpunkt under våren år 1919, varom beslut framdeles komme att meddelas. Sedermåra förordnade Kungl. Maj:t genom beslut den 7 februari 1919, att de av ifrågavarande värnpliktiga, vilka därtill frivilligt anmälde sig, skulle, utan hinder av förenämnda beslut den 30 december 1918, inkallas till första tjänstgöring med inryckning den 10 februari 1919.

Vapenföra värnpliktiga av 1918 års klass tillhörande trängen i egentlig tränngtjänst och sjukbårartjänst skulle enligt vapenövningstabellen inrycka till första tjänstgöring den 11 april 1919. Enligt beslut den 27 mars 1919 förordnade Kungl. Maj:t, att dessa värnpliktiga skulle inkallas till nämnda tjänstgöring först på vidare order.

b) De för värnpliktiga avsedda kontingenterna.

De för utbildning vid Norrbottens regemente särskilt uttagna vapenföra värnpliktiga av 1918 års klass skulle enligt vapenövningstabellen inrycka till första tjänstgöring den 14 april 1919. Härutinnan vidtogs ingen ändring.

Enligt vapenövningstabellen skulle *en del av Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen tillhörande vapenföra värnpliktiga* av 1918 års klass inrycka till första tjänstgöring den 30 april 1919. Den 11 april 1919 föreskrev emellertid Kungl. Maj:t, att dessa värnpliktiga skulle inkallas till nämnda tjänstgöring å den senare dag, varom beslut framdeles komme att meddelas.

Enligt vapenövningstabellen skulle *en del av Bodens ingenjörkår samt intendenturtrupperna tillhörande vapenföra värnpliktiga* av 1918 års klass inrycka till första tjänstgöring den 30 april 1919. Härutinnan vidtogs ingen ändring.

c) Värn-
pliktiga
studenter och
likställda.

Beträffande värnpliktiga studenter och likställda, vilka avses för befäls- och annan särskild utbildning, vidtogs icke någon förändring i gällande, enligt vanliga grunder utfärdade bestämmelser.»

I fråga om marinen tilldelade värnpliktiga har departementschefen anfört följande:

Tjänstgörings-
förhållandena
i allmänhet
för marinens
värnpliktiga.

»Vad marinens värnpliktiga beträffar, torde till en början få erinras därom, att i enlighet med värnpliktslagens föreskrifter dessa värnpliktiga fördelas till fyra olika tjänster, nämligen för flottan till *allmän tjänst, sjötjänst* eller *stationstjänst* samt för kustartilleriet till *kustartilleritjänst*. Utbildningsåret räknas i regel från början av november ena året till slutet av oktober påföljande år.

För flottans vidkommande utgöra de till allmän tjänst inskrivna värnpliktiga, vilka äro sjömän till yrket, tillhöra sjömanshus och inskrivas vid inskrivningsförrättning för sjömanshus, den viktigaste gruppen. De pläga inrycka omkring den 1 november det år, inskrivningen ägt rum, till tjänstgöring i en följd: de vapenföra under 360 dagar till slutet av oktober och de icke vapenföra under 240 dagar till slutet av juni påföljande år. De till sjötjänst inskrivna värnpliktiga inskrivas vid inskrivningsförrättning inom rullföringsområde och uttagas i regel bland kust- och fiskarbefolkning, bland maskin- och verkstadspersonal samt i övrigt bland yrkesgrupper, som lämpa sig för tjänst vid flottan. De inrycka omkring den 1 februari året efter inskrivningen till tjänstgöring i en följd: de vapenföra under 360 dagar till slutet av januari påföljande år och de icke vapenföra under 240 dagar till slutet av september

det år, under vilket inryckningen skett. De till stationstjänst inskrivna (skrivbiträden, militärarbetare, bagare, skraddare, skomakare m. fl.) inrycka i regel — såväl vapenföra som icke vapenföra — till tjänstgöring i en följd antingen i mitten av sommaren det år, inskrivningen ägt rum, eller omkring den 1 februari påföljande år, och ordnas inryckningen på sådant sätt, att ett tillräckligt antal av dessa yrkesmän finnes tillgängligt, huvudsakligen å flottans stationer, året om.

Vid kustartilleriet inrycka de vapenföra värnpliktiga av varje årsklass med ena hälften i början av november det år, inskrivningen ägt rum, och med andra hälften i början av februari påföljande år, i båda fallen till 323 dagars första tjänstgöring, varefter under fjärde året följer en 42 dagars repetitionsövning under augusti—september månader. De icke vapenföra värnpliktiga inrycka omkring den 1 juli det år, inskrivningen ägt rum, eller den 1 februari påföljande år, och ordnas inryckningen på sådant sätt, att dylika värnpliktiga finnas året om i tjänst med största antalet tjänstgörande under månaderna juli—september.

Oberoende av vad nu sagts inrycka vid marinen de värnpliktiga, som skola under fredstid tjänstgöra i 500 (365) dagar (studenter och likställda, sjökapten, styrmän, maskinister, ingenjörer, elektroingenjörer, tekniker, elektrotekniker, intendent och läkare) i allmänhet i juni månad det år, inskrivningen ägt rum, till tjänstgöring i en följd eller i vissa fall till första tjänstgöring.

I anslutning härtill och i överensstämmelse med värnpliktslagens föreskrifter fastställde Kungl. Maj:t genom generalorder i början av januari månad 1918 och 1919 tiderna för de värnpliktigas inryckning till tjänstgöring under utbildningsåret 1918—1919.

De till allmän tjänst inskrivna värnpliktiga av 1918 års klass inryckte till tjänstgöring den 1 november 1918 och skola utrycka, de icke vapenföra den 30 instundande juni månad och de vapenföra den 28 instundande oktober månad. Större delen av dessa värnpliktiga tjänstgöra för närvarande ombord å flottans fartyg. Med anledning av influensaepidemien bemyndigade Kungl. Maj:t genom brev den 11 oktober 1918 stationsbefälhavarna vid flottans stationer att, därest förhållandena å stationerna med hänsyn till nämnda epidemi så påkallade, bevilja tjänstledighet intill den 30 december 1918 åt dem bland ifrågasvarande värnpliktiga, vilka vid den för inryckningen bestämda tidpunkten icke vore för tjänsten oundgängligen erforderliga. Genom generalorder den 16 december 1918 och den 17 februari 1919 utsträcktes sedermera detta bemyndigande, till en början till den 1 mars 1919 och seder-

a) Till allmän tjänst inskrivna värnpliktiga.

mera till den 1 maj samma år. De värnpliktiga hava emellertid icke i någon större omfattning begagnat sig av denna permitteringsmöjlighet, förmodligen till en del beroende därpå, att de berett sig på fullgörande av sin värnplikt vid flottan under ifrågavarande tid och på den grund lämnat sina civila platser eller icke tagit ny hyra hösten 1918. Av hela antalet till allmän tjänst inryckta av 1918 års klass äro för närvarande 10 man permitterade.

b) Till sjö-
tjänst in-
skrivna
värnpliktiga.

De till sjötjänst inskrivna värnpliktiga av 1918 års klass skulle, därest de vanliga reglerna kunnat följas, hava inryckt till tjänstgöring i en följd den 1 februari 1919. Med anledning av epidemien förordnade emellertid Kungl. Maj:t genom brev den 13 december 1918, att tjänstgöringen för ifrågavarande värnpliktiga skulle tillsvidare uppskjutas och inryckningen ske på dag, som framledes bleve bestämd. Sådana värnpliktiga, som frivilligt anmälde sig till tjänstgöring, skulle dock jämlikt brev den 17 januari 1919 inkallas för fullgörande av dem åliggande fredstjänstgöring. För närvarande har ett antal av 88 värnpliktiga av denna kategori frivilligt inställt sig till tjänstgöring.

c) Till sta-
tionstjänst
inskrivna
värnpliktiga.

Huvuddelen av de till stationstjänst inskrivna värnpliktiga av 1918 års klass inryckte till tjänstgöring i en följd den 14 juli 1918 eller den 1 februari 1919. Beträffande dem av dessa värnpliktiga, som skulle inrycka den 1 februari 1919, bemyndigade Kungl. Maj:t genom brev den 20 december 1918 stationsbefälhavarna vid flottans stationer att, därest förhållandena å stationerna med hänsyn till rådande epidemi så påkallade, bevilja tjänstledighet tillsvidare intill den 1 maj 1919, i den mån nämnda värnpliktiga icke vore för tjänsten oundgängligen erforderliga. Med stöd av detta medgivande har för närvarande ett antal av 51 värnpliktiga av denna kategori erhållit sådan tjänstledighet.

d) Till kust-
artilleritjänst
inskrivna
värnpliktiga.

Vad beträffar huvudgrupperna av de till kustartilleritjänst inskrivna värnpliktiga av 1918 års klass, skulle dessa hava inryckt till första tjänstgöring med ena hälften den 10 november 1918 och med andra hälften den 1 februari 1919. Genom brev den 11 oktober 1918 förordnade Kungl. Maj:t, att de av dessa värnpliktiga, som skolat inrycka den 10 november vid Vaxholms kustartilleriregementes huvudstyrka och vid Karlskrona kustartilleriregemente, skulle i stället inrycka först den 9 december 1918. Vidare bestämdes genom brev den 29 oktober 1918, att jämväl de värnpliktiga, som skolat den 10 november 1918 inrycka till tjänstgöring vid Fårösunds kustartilleridetachment, skulle inrycka

först den 9 december 1918. Enligt brev den 12 november 1918 förordnades sedermera, att inryckningen skulle för nu nämnda kategorier av värnpliktiga äga rum å dag, som framdeles bleve bestämd.

Vad beträffar de marinen i kustartilleritjänst tilldelade värnpliktiga, som skolat inrycka den 1 februari 1919, förordnade Kungl. Maj:t genom brev den 13 december 1918, att dessa värnpliktiga, med undantag för dem, som vore för tjänstens behöriga gång oundgängligen erforderliga, skulle inrycka på dag, som framdeles bleve bestämd. Enligt generalorder den 2 januari 1919 angavs därefter det antal av ifrågavarande värnpliktiga, som skulle inrycka den 1 februari 1919 (sammanlagt 302 man); och skulle härvid i första hand icke vapenföra inkallas och frivillig inställelse utnyttjas. Härutöver bestämde Kungl. Maj:t genom brev den 17 januari 1918, att sådana till kustartilleritjänst inskrivna värnpliktiga av årsklassen 1918, som frivilligt anmälde sig till tjänstgöring, skulle inkallas för fullgörande av dem åliggande fredstjänstgöring.

Beträffande värnpliktiga studenter och likställda (sjökaptener, styrmän, maskinister, ingenjörer, elektroingenjörer, tekniker, elektrotekniker, intendenten och läkare) vilkas antal är jämförelsevis ringa och vilka avses för befäls- eller annan särskild utbildning, vidtogs icke någon förändring i gällande, enligt vanliga grunder utfärdade bestämmelser.

e) Värnpliktiga studenter m. fl.

Genom kungl. brev den 25 april 1919 hava stationsbefälhavarna vid flottans stationer bemyndigats att, därest förhållandena å stationerna med hänsyn till rådande epidemi så påkallade, bevilja tjänstledighet åt värnpliktiga, som icke vore för tjänsten oundgängligen erforderliga, tillsvi- vidare under innevarande år enligt de bestämmelser, som i kommandoväg skulle utfärdas.»

f) Kungl. brev den 25 april 1919.

Efter att därpå hava omnämnt, att genom skrivelser den 16 och 22 april 1919 yttranden inforrats från arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse samt marinöverläkaren, huruvida ur hygienisk synpunkt något vore att erinra mot vissa angivna avlösningar eller inkallelser av värnpliktiga under maj månad 1918, samt redogjort för nämnda myndigheters och medicinalstyrelsens i ärendet avgivna utlåtanden, anförde departementschefen vidare:

»På grund av myndigheternas sålunda gjorda uttalanden har Kungl. Maj:t genom brev den 29 april 1919 och generalorder samma dag meddelat föreskrifter angående inkallandet till och utryckning från första

Beslut om nya inkallelser.

tjänstgöring m. m. för vissa armén tillhörande värnpliktiga av 1918 års klass. Dessa föreskrifter äro av huvudsakligen följande innehåll.

Vid *infanteriets huvuddel* skola de i tjänstgöring nu varande värnpliktiga, vilka icke själva önska kvarstanna i tjänstgöring, utrycka den 13 respektive den 27 innevarande maj, beroende på tiden för inryckningen. I deras ställe inkallas av de ännu icke till tjänstgöring inkallade värnpliktiga omkring en tredjedel den 15 maj och fullgör första tjänstgöring till början av årets repetitionsövningar.

Vid *Svea och Göta livgarden* skola de i tjänstgöring nu varande värnpliktiga utrycka den 7 nästkommande juni. De ännu icke inkallade värnpliktiga skola fullgöra första tjänstgöringen under tiden från den 15 maj till början av repetitionsövningarna innevarande år.

De för utbildning vid *Gottlands infanteriregemente* från inskrivningsområden på fastlandet särskilt uttagna värnpliktiga, vilka nu fullgöra första tjänstgöring, skola utrycka den 7 nästkommande juni. Av de ännu icke inkallade har omkring hälften inkallats till första tjänstgöring under tiden den 15 maj—den 9 september samt fullgör i omedelbar anslutning härtill tre repetitionsövningar i en följd.

Vid *kavalleriet* skola de i tjänstgöring nu varande värnpliktiga, som inryckt den 29 oktober 1918, utrycka den 7 nästkommande augusti och de, som inryckt den 15 januari 1919, den 30 augusti samma år. De, som ännu icke inryckt till tjänstgöring, hava inkallats till den 15 innevarande maj och skola utrycka den 30 augusti.

Vid *samtliga artilleritruppförband utom Boden-Karlsborgs artilleriregemente* skola de i tjänstgöring nu varande värnpliktiga utrycka den 7 nästkommande juni. Ännu icke inkallade skola fullgöra första tjänstgöring under tiden den 15 maj—den 30 augusti.

De vid *Boden-Karlsborgs artilleriregemente* i Boden i tjänstgöring nu varande värnpliktiga, som inryckt den 29 oktober 1918, skola utrycka den 21 augusti och de, som inryckt den 15 januari, den 6 september. De värnpliktiga, som fullgöra sin tjänstgöring å Karlsborg, skola utrycka den 7 juni. Ännu icke inkallade värnpliktiga inkallas och fullgöra första tjänstgöringen i likhet med vid infanteriets huvuddel.

Vid *Svea och Göta ingenjörkårer* i tjänstgöring varande värnpliktiga skola utrycka den 27 innevarande maj. Ännu icke inkallade skola fullgöra första tjänstgöringen under tiden den 15 maj—den 6 september.

Vid *Fältelegrafkåren* skola de i tjänstgöring nu varande värnpliktiga, utom dem, som äro avsedda för flygtjänst, utrycka den 27 innevarande maj. Ännu icke inkallade skola fullgöra första tjänstgöring under tiden den 15 maj—den 8 september. De för flygtjänst avsedda värnpliktiga,

som inryckt den 29 oktober 1918, skola utrycka den 21 augusti och de, som inryckt den 15 januari, den 8 september. Ännu icke inkallade skola fullgöra första tjänstgöring under tiden den 15 maj—den 8 september.

Vid *Bodens ingenjörkår* i tjänstgöring varande värnpliktiga, som inryckt den 2 november 1918, skola utrycka den 25 nästkommande augusti och de, som inryckt den 15 sistlidne januari, den 6 nästkommande september.

Värnpliktiga, tilldelade *trängen i egentlig trängtjänst och sjukbärartjänst*, skola inkallas och fullgöra första tjänstgöringen i likhet med värnpliktiga vid infanteriets huvuddel.

Trängen i egentlig sjukvårdstjänst tilldelade värnpliktiga, som nu befinna sig i tjänstgöring och som inryckt den 15 sistlidne januari, skola utrycka den 15 nästkommande juli. Ännu icke inkallade skola fullgöra första tjänstgöring under tiden den 15 maj—den 9 september.

Vid *intendenturtrupperna* skola de värnpliktiga, som inryckt den 29 oktober 1918, utrycka den 28 innevarande maj och de, som inryckte den 30 april, den 27 nästkommande november. Ännu icke inkallade skola fullgöra första tjänstgöringen under tiden den 30 maj—den 27 december.

Genom cirkulärskrivelse till samtliga arméfördelningschefer, militärbefälhavaren på Gottland och kommandanten i Boden den 29 april 1919 har meddelats, att första tjänstgöringen för de vapenföra värnpliktiga, vilka icke inkallats till första tjänstgöring jämlikt ovanstående eller tidigare bestämmelser, avses att ordnas på följande sätt:

Vid infanteriet (utom Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen samt för utbildning vid Gottlands infanteriregemente särskilt uttagna värnpliktiga från andra inskrivningsområden), Karlsborgs artilleribataljon samt trängen i egentlig trängtjänst och sjukbärartjänst sker inkallelsen i två tjänstgöringsomgångar med inryckningar i mitten av oktober, resp. början av januari.

Vid Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen sker inkallelsen av de höstinryckande i mitten av oktober och av de vårinryckande i början av januari.

De för utbildning vid Gottlands infanteriregemente särskilt uttagna värnpliktiga inkallas i mitten av oktober.

Till tjänstgöring vid ettdera Svea och Göta livgarde beordras ur vart och ett av övriga infanteriregementen utom Karlskrona grenadjärregemente, Norrbottens regemente, Vaxholms grenadjärregemente och Gottlands infanteriregemente 40 värnpliktiga under var och en av de för infanteriets huvuddel bestämda tjänstgöringsomgångarna.

Beträffande armén tillhörande icke vapenföra värnpliktiga av 1918 års klass hava inga bestämmelser hittills meddelats rörande inskränkning i dem enligt värnpliktslagen åliggande tjänstgöring, och kan det ej nu angivas, i vad mån utan åsidosättande av de å dem ankommande arbetsuppgifter en avkortning kan göras i deras tjänstgöringsskyldighet.

Vad *marinens* värnpliktiga angår, har statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet meddelat, att han icke har för avsikt att föreslå inkallande av återstoden av de flottan i sjötjänst tilldelade värnpliktiga utav 1918 års klass. Vad beträffar de till kustartilleritjänst inskrivna värnpliktiga av samma årsklass, har genom kungl. brev den 29 april 1919 och generalorder samma dag bestämts, att värnpliktiga, vilka för närvarande äro inkallade för fullgörande av första tjänstgöring (tjänstgöring i en följd), skola utrycka: de vapenföra den 27 innevarande maj och de icke vapenföra den 11 nästkommande juli. Ännu icke inkallade värnpliktiga inkallas och fullgöra, fördelade i omgångar, tjänstgöring i den utsträckning, som erfordras för tjänstens behöriga gång och tillgodoseende av materiellvården.

Fråga om avkortning av tjänstgöringstiden m. m.

Genom ett ordnande av tjänstgöringsförhållandena på sätt ovan nämnts kommer flertalet värnpliktiga av 1918 års klass att fullgöra en första tjänstgöring, som väsentligt understiger det i värnpliktslagen föreskrivna dagantalet. Då det av flera skäl icke synes lämpligt att ett följande år inkalla ifrågavarande värnpliktiga till tjänstgöring under det för envar av dem återstående antalet dagar, har fråga uppstått därom, att den i värnpliktslagen föreskrivna tiden för första tjänstgöringen bör för dessa värnpliktiga med erforderligt antal dagar avkortas, ävensom huruvida icke värnpliktiga av 1918 års klass böra befrias från skyldighet att fullgöra dem innevarande år åliggande repetitionsövning.

För armén tillhörande värnpliktiga studenter och likställda av 1918 års klass har hittills icke någon ändring vidtagits beträffande den ursprungligen fastställda tjänstgöringstiden. Ifrågavarande värnpliktiga, vilka den 26 juni 1918 inryckte till första tjänstgöring, avsluta densamma under senare delen av augusti eller förra delen av september månad innevarande år samt äro skyldiga att därefter fullgöra repetitionsövning. Men hänsyn därtill att övriga värnpliktiga av 1918 års klass, enligt vad förut nämnts, skulle få sin tjänstgöringstid väsentligt avkortad, synes det med rättvisa och billighet överensstämmande, att jämväl den i värnpliktslagen stadgade tjänstgöringstiden för studenter och likställda något avkortas. Detta synes lämpligast böra ske på det sättet, att de hemförlovas omkring mitten av nästkommande augusti månad

samt befrias från skyldighet att fullgöra återstående del av dem innevarande år åliggande tjänstgöring.

Jämväl till marinen hörande värnpliktiga studenter och likställda synas böra komma i åtnjutande av motsvarande avkortning i dem åliggande tjänstgöringstid.

Enligt § 26 mom. 2 och 3 värnpliktslagen skola för utbildning till underbefäl eller fackmän uttagas: av fotfolket och trängen i egentlig trängtjänst samt intendenturtrupperna tilldelade vapenföra värnpliktiga högst 14 procent samt av trängen i sjukbärartjänst och i egentlig sjukvårdstjänst tilldelade vapenföra värnpliktiga högst 10 procent. Enligt värnpliktslagens bestämmelser är första tjänstgöringen för de sålunda uttagna längre än för övriga samma vapenslag tilldelade värnpliktiga. Med hänsyn till den förut omförmälda omläggningen av tjänstgöringsförhållandena för värnpliktiga av 1918 års klass har fråga blivit väckt därom, att uttagning bland dessa för utbildning till underbefäl eller fackmän skulle inställas.»

Över de sålunda ifrågasatta åtgärderna har försvarskommissionen uti infortrat yttrande anfört följande:

*Försvars-
kommis-
sionen.*

De av departementschefen ifrågasatta åtgärderna vore:

1:o) att tjänstgöringstiden för de värnpliktiga, vilka på grund av den rådande influensaepidemien antingen redan inkallats eller avsåges att längre fram inkallas till tjänstgöring under kortare tid än värnpliktslagen föreskreve, skulle med erforderligt dagantal avkortas ävensom att ifrågavarande värnpliktiga skulle befrias från skyldighet att fullgöra dem innevarande år åliggande repetitionsövning;

2:o) att tjänstgöringstiden för armén tillhörande värnpliktiga studenter och likställda, vilka inryckt till tjänstgöring den 26 juni 1918, skulle avkortas på det sättet, att de hemförlovades omkring mitten av nästkommande augusti månad och befriades från skyldighet att fullgöra återstående del av dem innevarande år åliggande tjänstgöring ävensom att marinen tillhörande värnpliktiga studenter och likställda skulle komma i åtnjutande av motsvarande avkortning i dem åliggande tjänstgöringstid; samt

3:o) att den i § 26 mom. 2 och 3 värnpliktslagen föreskrivna uttagning för utbildning till underbefäl eller fackmän skulle inställas.

Vad den första frågan anginge, hölle kommissionen, i likhet med departementschefen, före, att det icke kunde vara lämpligt att till ett följande år inkalla de värnpliktiga för fullgörande av det för en var av dem av första tjänstgöringen enligt värnpliktslagens bestämmelser åter-

stående antalet dagar. Kommissionen finge därför för sin del tillstyrka, att nämnda tjänstgöring avkortades med erforderligt antal dagar. I anslutning till vad departementschefen ifrågasatt, finge kommissionen jämväl tillstyrka, att ifrågavarande värnpliktiga befriades från skyldighet att fullgöra dem innevarande år åliggande repetitionsövning. Med hänsyn till angelägenheten av att de värnpliktiga snarast möjligt erhöle kändedom härom, syntes erforderliga föreskrifter i förevarande hänseende böra, så snart ske kunde, utfärdas.

Vidkommande härefter den ifrågasatta avkortningen av tjänstgöringstiden för studenter och likställda anslöte sig kommissionen till det av departementschefen härutinnan framställda förslaget.

Vad slutligen anginge den i § 26 mom. 2 och 3 värnpliktslagen föreskrivna uttagningen för utbildning till underbefäl eller fackmän, vore det tydligt, att med den omläggning av tjänstgöringsförhållandena, som ägt rum, någon dylik uttagning icke lämpligen borde ifrågakomma. Bestämmelser syntes därför böra utfärdas därom, att uttagning för utbildning, varom här vore fråga, icke skulle ske.

Därest, på sätt ovan nämnts, 1918 års klass befriades från årets repetitionsövningar, skulle dessa endast komma att omfatta värnpliktiga av 1916 och 1917 års klasser. Huruvida ifrågavarande båda årsklasser komme att inkallas till dessa övningar, syntes emellertid vara ovisst. Därest den för närvarande rådande influensaepidemien icke dessförinnan skulle hava upphört, torde Kungl. Maj:t, med stöd av förutnämnda provisoriska lagstiftning, komma att förordna, att årets repetitionsövningar skulle uppskjutas. Några bestämmelser härom syntes emellertid icke kunna utfärdas förr än mot slutet av sommaren, då vederbörande medicinska myndigheter svårligen dessförinnan kunde göra något uttalande om, huruvida från hygienisk synpunkt hinder mötte för övningarnas avhållande i föreskriven ordning. De värnpliktiga komme alltså att sväva i okunnighet om, huru deras tjänstgöringsförhållanden under hösten komme att ställa sig, en omständighet som för många bland dem givetvis måste medföra avsevärda olägenheter. I betraktande härav och med hänsyn därtill att repetitionsövningarnas avhållande med endast två årsklasser måste anses ur militär synpunkt mindre tillfredsställande, hade kommissionen ansett sig böra hemställa, att jämväl 1916 och 1917 års klasser, vilka erhållit avsevärt längre utbildning än flertalet övriga årsklasser, måtte befrias från fullgörande av dem innevarande år åliggande repetitionsövning. En dylik åtgärd funne kommissionen böra så mycket mera vidtagas, som därigenom skulle icke blott vinnas ökad arbetskraft för det under nuvarande förhållanden mera än vanligt viktiga produktiva

arbetet utan jämväl göras avsevärda med hänsyn till den statsfinansiella ställningen betydelsefulla besparingar.

Mot kommissionens sålunda avfattade utlåtande hava reservationer anmälts

dels av herrar friherre Fleming, Pettersson och Widell, vilka anfört:

»Enligt vår uppfattning har kommissionen saknat anledning att i detta sammanhang upptaga till behandling frågan om ett eventuellt inställande av årets repetitionsövningar i vad avser 1916 och 1917 års klasser. Såväl med hänsyn härtill som framför allt på grund av att erforderlig utredning i frågan saknas, hava vi icke kunnat ansluta oss till kommissionens yttrande i denna del. Dock vilja vi härvid uttala, att därest Kungl. Maj:t skulle finna ett fullständigt inställande av årets repetitionsövningar böra ske, förslag i ärendet synes böra framläggas för riksdagen snarast möjligt.»

dels av herrar Hansson, Larsson och Sävström, vilka ansett, att kommissionen *utöver* vad som ovan yttrats beträffande 1918 års klass, skulle uttala följande:

»Under debatt i andra kammaren den 14 december 1918 rörande uppskov med värnpliktsövningarna framhöll hans excellens herr statsministern, att endast ett fåtal värnpliktiga, som *oundgängligen behövdes för att vårda materielen, sköta hästarna och dylikt*, kvarhållits, flertalet efter frivillig anmälan. Senare har vid upprepade tillfällen från regeringshåll uttalats, att under den tid övningarna måst uppskjutas, endast skulle inkallas det antal värnpliktiga, som vore nödvändigt för vård- och vaktjänst. Enligt uppgifter, som stått kommissionen till buds vid handläggningen av detta ärende, äro för närvarande vid infanteriet inkallade något över 5,000 värnpliktiga. Det kan sättas ifråga, om icke redan detta antal är onödigt stort för fullgörande av den nödiga vård- och vakttjänsten. Att döma av vid remisshandlingarna fogad generalorder av den 29 april detta år skulle emellertid inkallelserna nu komma att rätt avsevärt ökas i omfång. För infanteriets del synes avsikten vara att inkalla dem, som hittills icke varit i tjänstgöring, i omgångar med $\frac{1}{3}$ -del av antalet i varje. Hela antalet sådana återstående värnpliktiga vid infanteriet har approximativt beräknats till över 21,000. På en gång skulle alltså komma att inkallas över 7,000 man. Kommissionen kan icke finna en sådan utökning av inkallelserna motiverad. Tvärtom synes den alltjämt härjande influensaepidemien utgöra en varning mot att till kasernerna sammandraga ett större antal unga män än som är oundgängligen nödvändigt. Kommissionen förutsätter därför, att Kungl. Maj:t tager i övervägande åtgärder för nedbringande av antalet inkallade. Detta synes beträffande de enligt ovan nämnda generalorder redan inkallade lämpligast kunna ske genom en vidsträckt permittering. För de ännu icke inkallade synes främst böra tagas i övervägande, huruvida icke genom ytterligare minskning av tjänstgöringsperioderna tjänstgöringstiden för samtliga kan nedbringas. Under alla omständigheter synas inkallelserna icke böra ske i större utsträckning än som är oundgängligen nödvändigt för uppehållande av vård- och vakttjänsten.»

dels ock av herrar Hansson och Sävström, vilka rörande de värnpliktiga studenterna förordat, att kommissionen skulle ifrågasätta, huru-

vida icke en ytterligare förkortning av dessa värnpliktigas tjänstgöring borde ske, genom att de finge utrycka tidigare än som av departementschefen angivits.

I anledning av försvarskommissionens yttrande har departementschefen anfört följande:

*Departements-
chefen.*

»Vad först angår de till försvarskommissionens yttrande hänskjutna frågorna om viss avkortning av tjänstgöringstiden för värnpliktiga av 1918 års klass, befrielse för denna klass från att innevarande år fullgöra repetitionsövning samt inställande av den i § 26 mom. 2 och 3 värnpliktslagen föreskrivna uttagning för utbildning till underbefäl eller fackmän, har jag icke något att tillägga till vad jag förut härom anfört. Riksdagens medgivande till vidtagande av nu omförmälda åtgärder torde därför böra utverkas.

Vidkommande härefter försvarskommissionens hemställan om befrielse jämväl för 1916 och 1917 års klasser från fullgörande av dem innevarande år åliggande repetitionsövning, måste givetvis ett bifall till denna hemställan möta stora betänkligheter ur militär synpunkt. Repetitionsövningarna utgöra nämligen slutstenen i den militära utbildningen och de enda tillfällen för arméns befäl att erhålla nödvändig övning i förande av trupp i större förband. Huruvida med hänsyn till den alltjämt pågående influensaepidemien repetitionsövningar innevarande år kunna hållas eller ej, låter sig emellertid, såsom försvarskommissionen framhållit, icke för närvarande avgöra. Denna fråga beror nämligen av vad de medicinska myndigheterna anse sig kunna tillstyrka.

Beträffande 1916 års klass kan i varje fall medgivas, att billighets-skäl tala för den av försvarskommissionen föreslagna befrielsen. Denna årsklass har nämligen, förutom den i § 27 värnpliktslagen föreskrivna fredstjänstgöringen, under avsevärd tid fullgjort jämväl krigstjänstgöring enligt § 28 värnpliktslagen. Det kan därför icke anses annat än billigt, att denna årsklass kommer i åtnjutande av någon avkortning av den i värnpliktslagen bestämda tjänstgöringstiden.

Därest, på sätt ovan nämnts, 1918 och 1916 års klasser helt befrias från innevarande års repetitionsövningar, skulle dessa — förutsatt att icke ur hälsovårdssynpunkt hinder möter för deras anordnande — endast komma att omfatta värnpliktiga av 1917 års klass. Att anordna repetitionsövningar med endast en årsklass kan emellertid icke ur militär synpunkt godtagas, då övningarnas ändamål därigenom skulle komma att i det väsentligaste förfelas. Med hänsyn härtill och då det, såsom försvarskommissionen framhållit, givetvis är av vikt för de värnpliktiga att

snarast möjligt erhålla kännedom om huru deras tjänstgöringsförhållanden under hösten komma att ställa sig, anser jag mig kunna tillstyrka, att årets repetitionsövningar i sin helhet inställas.

Vad angår värnpliktiga av 1917 års klass, finner jag mig emellertid icke kunna nu föreslå, att de definitivt skola befrias från den tjänstgöringsskyldighet, som åligger dem för repetitionsövningar under innevarande år, utan torde repetitionsövningarnas inställande för sagda årsklass lämpligen böra ske i den form, att uppskov med ifrågavarande tjänstgöring beviljas i den omfattning, Konungen bestämmer. Det bör erinras, att ifrågavarande värnpliktiga, i motsats till värnpliktiga av 1916 års klass, i stort sett icke fullgjort tjänstgöring jämlikt § 28 värnpliktslagen och, på grund av influensaepidemien år 1918, ej heller undergått någon repetitionsövning. I full utsträckning torde uppskov kunna medgivas endast åt infanteriet tilldelade värnpliktiga, medan däremot vid specialvapnen värnpliktiga måste inkallas för upprätthållande av vård- och vakttjänsten, intill dess värnpliktiga av 1919 års klass omkring den 1 november inrycka för tjänstgöring. Genom en sådan anordning förbehålles möjlighet för statsmakterna att sedermera, under nästkommande år, pröva, huruvida med hänsyn till då rådande förhållanden den nu uppskjutna tjänstgöringskyldigheten bör fullgöras eller kan slutligt eftergivas.

Vid kustartilleriet fullgöra de värnpliktiga endast en repetitionsövning, nämligen under fjärde året (studenter och likställda under tredje året), vadan den årsklass, som innevarande år är skyldig fullgöra dylik övning, är 1916 (1917) års klass. Enligt vad chefen för sjöförsvarsdepartementet meddelat, torde det bliva svårt att innevarande år ordna repetitionsövningen därstädes på sådant sätt, att den helt fyller sitt ändamål.

Ifrågavarande repetitionsövning är förlagd till truppförbandens regementsövningar, i vilka dessutom deltaga all stampersonal samt den årsklass värnpliktiga, som är inkallad till första tjänstgöring (innevarande år 1918 års klass). De betydelsefullaste övningarna, som härvid anordnas, utgöras av krigsövningar, varvid truppförbanden äro omorganiserade enligt för krigstid gällande planer. För att dessa övningar skola kunna rationellt bedrivas, fordras jämförelsevis god tillgång på personal.

Den styrka, som kan påräknas deltaga i nämnda övningar innevarande år, kommer emellertid att bliva jämförelsevis fåtalg dels på grund av det stora antalet vakanser bland stammanskapet, dels på grund därav att det mindre antal värnpliktiga av 1918 års klass, som vid tiden för regementsövningarna äro inkallade till tjänstgöring, icke erhållit sådan

utbildning, att de kunna deltaga i dessa övningar. I stället måste de utbildas skilda från övriga, vilket medför, att särskilt befäl och underbefäl måste avses för deras övande, varigenom den i regementsövningar deltagande stamstyrkan än ytterligare nedbringas. Även om 1916 års klass inkallades till repetitionsövning innevarande år, bleve det därför svårt att anordna krigsövningar på sätt förut ägt rum.

Vidare bör framhållas, att då repetitionsövning innevarande år ej är avsedd att anordnas vid armén, kan någon samövning mellan kustartilleriets truppförband och i kustfästningarnas besättningar ingående trupper av armén icke komma till stånd, vilket än ytterligare försvårar anordnandet av krigsövningar.

Härtill må anföras, att 1916 års klass i avsevärd utsträckning varit inkallad till tjänstgöring enligt § 28 värnpliktslagen under åren 1917 och 1918, varför även av denna anledning skäl må anses föreligga att inställa repetitionsövning med ifrågakommande årsklass värnpliktiga.

På grund härav läser även vid kustartilleriet 1916 års klass böra befrias från fullgörande av densamma åliggande repetitionsövning.

Vad slutligen angår den av vissa medlemmar av försvarskommissionen framhållna uppfattningen, att icke flera värnpliktiga av 1918 års klass skulle inkallas till tjänstgöring än som vore oundgängligen nödvändigt för uppehållande av vård- och vakttjänsten, tillåter jag mig framhålla, att det redan ur rättvisans synpunkt icke bör ifrågakomma, att någon mindre del av ifrågakommande värnpliktiga fullständigt befrias från även den starkt förkortade tjänstgöring, vilken enligt nu meddelade plan kommer att fullgöras av denna årsklass. Ökningen av varje kontingent i förhållande till den nu tjänstgörande kontingenten blir för övrigt, om hänsyn toges till den avgång, som måste beräknas på grund av dödsfall, uteblivna inställelser m. fl. orsaker, mycket obetydlig, och några betänkligheter ur hygienisk synpunkt kunna icke ifrågakomma. Även för vakt- och vårdtjänsten är det väl behövt, att en sådan mindre ökning sker. Att de inkallade, vid sidan av den egentliga vakt- och vårdtjänsten, böra erhålla den militära utbildning, som den knappa tiden medger, finner jag vara självfallet; redan för behörigt fullgörande av sagda vakt- och vårdtjänst är för övrigt åtminstone någon sådan utbildning oundgängligen erforderlig.

I detta sammanhang anser jag mig böra framhålla, att därest årets repetitionsövningar inställas, en omläggning av de förut planerade inkallelserna under vintern av värnpliktiga av 1918 års klass måste ske med hänsyn till vård- och vakttjänstens ombesörjande under den tid repetitionsövningarna skulle hava ägt rum.»

Utskottet har med stöd av 46 § riksdagsordningen inhämtat här bifogade yttranden av cheferna för generalstaben och marinstaben (bil. A och B).

*Utskottets
yttrande.*

Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet på de av departementschefen i statsrådsprotokollet anförda skäl ansett sig böra i oförändrat skick tillstyrka beträffande §§ 1 och 2. Härav följer att utskottet icke kunnat biträda det av herrar Widell och friherre Fleming framställda yrkandet rörande § 1 om viss begränsning i Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande § 3 i lagförslaget skulle ett bifall till vad Kungl. Maj:t därutinnan föreslagit innebära ett inställande av årets repetitionsövningar. Då en så genomgripande åtgärd enligt utskottets mening icke bör vidtagas utan att en fullständig utredning i ärendet ägt rum, men en sådan utredning icke blivit förebragt, finner sig utskottet redan av denna anledning icke kunna tillstyrka förslaget i denna del utan hemställer, att § 3 utgår.

Att utöver vad Kungl. Maj:ts förslag innehåller nu vidtagna några ytterligare åtgärder till inställandet eller uppskjutandet av de värnpliktsövningar, som åligga 1916, 1917 och 1918 års klasser, har utskottet icke funnit lämpligt.

På grund av vad utskottet sålunda anført, får utskottet hemställa,

a) att riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, må med avslag å den av herr Widell och friherre Fleming väckta motionen för sin del antaga följande

Lag

angående befrielse för värnpliktiga av 1918 års klass
från fullgörande av viss värnpliktstjänstgöring i
fredstid.

Härigenom förordnas som följer:

§ 1.

Värnpliktiga, tillhörande 1918 års klass, må, i den omfattning Konungen bestämmer, befrias från full-

görande av dem enligt § 27 mom. 1 eller 2 värnpliktslagen åliggande tjänstgöring i fredstid.

§ 2.

Uti § 26 mom. 2 och 3 värnpliktslagen föreskriven uttagning för utbildning till underbefäl eller fackmän skall icke äga rum bland värnpliktiga, tillhörande 1918 års klass.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

b) att de av herrar Rosén, Hansson m. fl., Hamrin och Vennerström m. fl. väckta motionerna i vad de avse värnpliktstjänstgöring för 1916, 1917 och 1918 års klasser och icke kunna anses besvarade genom vad utskottet under a) hemställt, icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 31 maj 1919.

På sammansatta utskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Reservationer

av herrar A. Åkerman, J. Pålsson, J. Jönsson i Revinge och C. Johanson i Gäre, vilka förklarar sig vilja bifalla jämväl vad som under § 3 föreslagits, i följd varav de ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet har — — — (bil. A och B). ,

Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet på de av departementschefen i statsrådsprotokollet anförda skäl ansett sig böra i oförändrat skick tillstyrka. Härav följer, att utskottet icke kunnat biträda

det av herr Widell och friherre Fleming framlagda yrkandet rörande viss begränsning i Kungl. Maj:ts förslag.

Att utöver vad Kungl. Maj:ts förslag innehåller — — — lämpligt.
På grund av vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

- a) att riksdagen med avslag å den av herr Widell och friherre Fleming väckta motionen må bifalla Kungl. Maj:ts i propositionen nr 401 framlagda förslag;
- b) att de — — — bifallas.»

av herrar *H. G. W. Wrangel, J. L. Widell, greve J. W. Spens* och *C. F. W. Hederstierna*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet har icke kunnat undgå att finna det synnerligen anmärkningsvärt, att från vederbörande myndigheter yttrande i förevarande ärende icke blivit infordrat och att ärendet alltså icke undergått den i 10 § regeringsformen stadgade beredning. För att detta oaktat möjliggöra ett ingående i prövning av propositionen i fråga har utskottet med stöd av 46 § riksdagsordningen införskaffat yttranden i frågan från cheferna för generalstaben och marinstaben (se bil. A och B).

Vad beträffar Kungl. Maj:ts förslag i §§ 1 och 2 har utskottet ansett sig icke böra motsätta sig ett bifall till nämnda förslag, dock under förutsättning, att § 1 erhåller, med en mindre formell jämkning, den lydelse som föreslås i den av herr Widell och friherre Fleming väckta motionen. Utskottet har härvid ej förbisett, att enligt de uppgjorda inkallelseplanerna ett antal flottan tilldelade värnpliktiga icke skulle komma att inkallas till fredstjänstgöring och alltså icke komma att träffas av bestämmelserna i § 1 enligt utskottets formulering.⁵ Utskottet förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t till den i utsikt ställda urtima riksdagen inkommer med proposition om ifrågavarande värnpliktigas överförande till fotfolket.

Beträffande § 3 — — — utgår.

Att utöver — — — lämpligt.

På grund av vad utskottet sålunda anfört, får utskottet hemställa,

- a) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts i propositionen nr 401 framlagda förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, må med bifall till den av herr Widell och friherre Fleming väckta motionen för sin del antaga följande

Lag

angående befrielse för värnpliktiga av 1918 års klass från fullgörande av viss värnpliktstjänstgöring i fredstid.

Härigenom förordnas som följer:

§ 1.

Värnpliktiga, tillhörande 1918 års klass, vilka under tid före den 1 april 1920 fullgjort minst tre månaders värnpliktstjänstgöring, må, i den omfattning Konungen bestämmer, befrias från fullgörande av återstående tjänstgöring, som enligt § 27 mom. 1 eller 2 värnpliktslagen skolat av dem fullgöras under åren 1918 och 1919.

§ 2.

Uti § 26 mom. 2 och 3 värnpliktslagen föreskriven uttagning för utbildning till underbefäl eller fackmän skall icke äga rum bland värnpliktiga, tillhörande 1918 års klass.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

b) att de — — — bifallas.»

av herrar *P. A. Hansson* och *E. Lindley*, som velat tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag oförändrat, men önskat, i anslutning till reservation inom försvarskommissionen av herrar Hansson, Larsson och Sävström, i motiveringen uttala den förutsättningen, att inkallelser av värnpliktiga av 1918 års klass icke böra ske i större utsträckning än som är oundgängligen nödvändigt för uppehållande av vård- och vakttjänsten.

av herrar *L. E. Gezelius* och *K. E. W. Söderhielm*.

Bil. A.

TILL KONUNGEN.

Den begränsade tid, som stått till buds för avgivande av det infortrade utlåtandet, har icke medgivit att däruti till behandling upptaga andra än rent militära synpunkter, i främsta rummet sådana, som beröra utbildning och övningar. Statsfinansiella och andra därmed sammanhörande eller eljest likartade förhållanden hava ej kunnat behandlas. Frågor berörande marinen skola, jämlikt den remissakten bifogade skrivelserna från sammansatta stats- och första lagutskottet, behandlas av chefen för mariinstaben.

De rubbningar uti värnpliktsinkallelserna, som under åren 1918 och 1919 ägt rum, såsom i propositionen nr 401 framhålles, föranletts av den stora spridning och allvarliga karaktär, som influensaepidemien erhållit. Dessa rubbningar hava redan minskat försvarets effektivitet, och detta skulle i än högre grad bliva förhållandet, därest de uti remissakten föreslagna eller ifrågasatta åtgärderna bleve utförda. Endast en del av dem kunna anses vara en följd av de redan genom influensaepidemien förorsakade åtgärderna.

Om man däremot utgår därifrån, att det allmänna militärpolitiska läget ännu icke blivit så klart, att riktlinjer för en kommande försvarsrevision kunna uppdragas, ävensom därifrån att erfarenheterna från världskriget ställa ökade krav på truppersnas, särskilt infanteriets, utbildning, så synes skäl ej föreligga att sträcka inskränkningarna i utbildningstiden utöver vad redan är eller måste bliva en följd av de på influensaepidemien beroende åtgärderna.

Den av dessa rubbade jämvikten i försvaret bör så hastigt som möjligt återställas. Detta synes, i den mån frågan berör de värnpliktigas utbildning, böra i främsta rummet ske därigenom, att de årsklasser, vilkas användbarhet minskats genom rubbningarna i värnpliktsinkallelserna, erhålla den utbildning, som enligt gällande värnpliktslag avsetts eller däremot svarar.

Propositionerna.**Första tjänstgöringen innevarande år för årsklassen 1918.**

I enlighet med de bestämmelser, som redan utfärdats eller som avses skola utfärdas, skulle en betydande nedsättning ske uti utbildnings-

tiden för årsklassen 1918. Den minskning uti försvarskraft, som därav blir följden, är förhållandevis större än minskningen i utbildningstiden, enär den på en gång inkallade värnpliktskontingentens ringa styrka medfört, att för vakt och handräckning ett oproportionerligt stort antal vapenföra måst tagas i anspråk. Skola dessa kontingenter bliva fullt användbara vid mobilisering, kräves härför en extra inkallelse under ett följande år av sådan längd, att de värnpliktiga uppnå samma utbildningsståndpunkt, som gällande värnpliktslag avser.

Även om en sådan extra inkallelse under innevarande år eller ett följande icke kan ske, så bör av de nu återstående övningarna icke eftergivnas mera än alldeles oundvikligt är.

Tiden för den första tjänstgöringen för ännu icke inkallade delar av årsklassen bör givas minst samma längd som för sådana redan inkallade värnpliktiga, vilka under året deltaga uti repetitionsövning (jfr. nedan).

Underbefäl och fackmän måste ur mobiliseringssynpunkt utbildas till minst samma antal som hittills. Tiden för deras utbildning bör icke nedsättas under den nu gällande utan borde tvärtom ökas. Skulle det anses olämpligt att verkställa uttagningen av dylik personal bland värnpliktiga tillhörande vissa tjänstgöringsomgångar, bör den till sitt fulla antal göras bland återstående delar av årsklassen.

Att en minskning uti uttagningen av underbefäl och fackmän icke bör äga rum, framgår av erfarenheterna från kriget, som i motsats här- till peka på en ökning. Detta hava även 1918 års sakkunniga för förbättrad manskapsrekrytering vid armén framhållit, och i viss mån har kravet på ökning av antalet specialmanskap tillgodosetts genom generalorder den 7 innevarande månad nr 561.

Repetitionsövningarna innevarande år.

Såsom i propositionen nr 401 angives, utgöra repetitionsövningarna slutstenen i den militära utbildningen och de enda tillfällen, då befälet kan beredas övning i att föra trupp i större förband.

För att dessa övningar skola kunna giva fullgott resultat fordras vid infanteriet, att tre årsklasser deltaga däruti. Anordnas sådana övningar innevarande år kunna uti dem deltaga endast årsklasserna 1916 och 1917 samt utbildad del av årsklassen 1918. Med denna styrka kunna övningarna visserligen ej göras så givande som vanligt, men äro dock, särskilt i år, av stort värde, på det att trupperna må kunna övas uti att uppträda under de förändrade förhållanden, som världskriget skapat.

Med de nämnda årsklasserna kunna även fälttjänstövningar i högre förband äga rum, visserligen med någon inskränkning i förbandens styrka och såsom ett undantagsfall. Sådana övningar äro redan anbefallda för arméfördelningarna och för större fälttjänstövningar har från mig inforrats förslag. De trupper, som jag föreslagit att deltaga häri, äro i stort behov därav, emedan de ej på länge deltagit i sådana övningar, flertalet ej senare än år 1912.

Skulle hälsovårds- eller andra förhållanden omöjliggöra nu avsedda fälttjänstövningar, kunna i stället utföras specialövningar, vilka äro väl behövliga och under nuvarande förhållanden av särskild betydelse. Förslag till större sådana, avseende ställningskrig, föreligga utarbetade inom generalstaben; andra övningar kunna och behöva anordnas vid vissa arméfördelningar och vid kustfästningarna.

Till repetitionsövning böra således inkallas av årsklassen 1918 alla de, som före ifrågavarande övnings början avslutat första tjänstgöringen samt årsklasserna 1916 och 1917. Studenter och likställda måste med hänsyn till deras användning vid mobilisering jämväl inkallas.

Skulle det av andra än militära skäl finnas erforderligt att befria årsklassen 1916 från repetitionsövning, böra årsklassen 1917 och utbildad del av årsklassen 1918 inkallas för möjliggörande av de nämnda specialövningarna. I nödfall kunna dessa till och med anordnas med endast årsklassen 1917.

Beträffande *förslaget till lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning* får jag framhålla, att ett bifall till detsamma skulle göra det omöjligt att meddela ifrågavarande värnpliktiga vissa färdigheter och kunskaper, som under världskriget tillkommit särskilt vid infanteriet, och vilka äro erforderliga, för att truppförbanden skola i krig kunna uppfylla sina åligganden. Huruvida det varit möjligt att under tjänstgöring jämlikt § 28 värnpliktslagen meddela dessa värnpliktiga sådan utbildning, att densamma kan anses motsvara vad som avses med en reservtruppövning, synes kunna bedömas först efter ingående undersökning i varje särskilt fall, vartill tid för närvarande saknas. Ej heller är det möjligt att ingående bedöma de föreslagna åtgärderna, särskilt då jämlikt förslaget Konungen skall närmare förordna, i vilken utsträckning befrielse skall beviljas.

Visar det sig ur hälsovårdssynpunkt vara förenat med allt för stora risker att under året anordna reservtruppövningar, böra desamma för i förslaget avsedda värnpliktiga uppskjutas till år 1920.

Ett bemyndigande för Konungen att under 1920 till reservtruppövning inkalla årsklasserna 1910 och 1914 ä torde härför vara erfordrligt.

Motionerna.

Mitt utlåtande i fråga om propositionerna nr 400 och 401 torde tillika få anses innefatta yttrande beträffande motionerna i första kammaren nr 100 samt i andra kammaren nr 181 och 237, ävensom de två första punkterna av motionen i andra kammaren nr 263.

Den uti 3 punkten i sistnämnda motion gjorda hemställan torde icke i detta sammanhang kunna föranleda till något mitt yttrande.

Stockholm den 27 maj 1919.

Underdånigst

K. G. Bildt.

Chef för generalstaben.

E. af Klercker.

Bil. B.

Till KONUNGEN.

Underdånigt yttrande, infordrat genom remiss från kungl. lantförsvarsdepartementet den 23 maj 1919, över Kungl. Maj:ts proposition nr 401 samt motionen inom första kammaren nr 100 och motionerna i andra kammaren n:ris 181, 237 och 263.

Mot i propositionen nr 401 avgivna förslag torde kunna erinras, att även om ett inställande av årets repetitionsövning med värnpliktiga tillhörande 1916 års klass på av departementschefen anförda skäl må vara av behovet påkallat, kommer detta beträffande kustartilleriets värnpliktiga, vilka endast fullgöra *en* repetitionsövning, att medföra en avsevärd försämring i utbildningen. Ur militär synpunkt sett vore det därför lämpligare, att repetitionsövningen för kustartilleriets värnpliktiga tillhörande 1916 års klass icke inställdes, utan i stället uppskötes till ett följande år.

Då den föreslagna lydelsen av första stycket i § 3 torde kunna så tolkas, att värnpliktiga, som därom göra framställning, må erhålla befrielse från årets repetitionsövning, men denna tolkning strider mot departementschefens anförande i det propositionen bifogade protokollsutdraget, vari framhålles att årets repetitionsövning bör helt inställas, synes mig ifrågavarande stycke böra givas en tydligare formulering.

I fråga om de till remisshandlingen fogade motionerna anser jag mig endast böra framhålla det oundgängliga behovet av värnpliktiga för vidmakthållandet av flottans och kustfästningarnas krigsberedskap.

Stockholm den 27 maj 1919.

Underdånigst

H. von Krusenstierna.

Sture Håkanson.